

А.А. Кулаков

*аспірант дипломатичної академії України
при МЗС України*

СУТНІСТЬ ПЕРЕГОВОРНОГО ПРОЦЕСУ В КОНТЕКСТІ СИРІЙСЬКОГО ПИТАННЯ

Розглядаючи переговори в контексті сирійського конфлікту, ми маємо змогу на практиці дослідити внутрішньодержавні мотивації сторін, зрозуміти їх мету і стан перемовин, який є неподільно пов'язаним з міжнародним впливом на суб'єкти внутрішньодержавного конфлікту, а також зрозуміти першопричинність їх мотивації.

Ключові слова: переговори, взаємини, мета, рішення, стратегія, історичний досвід, Сирія, конфлікт, мотивація, першопричинність.

Людство від самого початку свого існування завжди мало певні комунікативні процеси. Окрім здобутків нашої цивілізації, ми маємо низку суперечливих питань, завдяки чому в змозі стежити за веденням переговорного процесу, сутність якого, зокрема, визначено в даній статті. Інформатизація суспільства спричинила дивовижні відкриття й досягнення, проте і розробила засоби, що мають здатність привести досягнення до нуля. Світ не змінюється, не змінюються й дії людей. Війна і мир протиставлене між собою людське буття, яке існувало і буде існувати до тієї пори, доки одна сторона вважатиме себе здатною до перемоги над кимось, над іншою стороною. Визначальний фактор відносин – здатність вести діалог. Вести діалог можна по-різному, і навіть нічого не кажучи. На прикладі Сирії ми розглядаємо глибину ведення переговорного процесу. Аналізуючи стан міжнародних відносин, сили руху та геополітичні концепції, ми доводимо розуміння переговорного процесу до здатності зрозуміти глибинні питання та їх причини, а не лише вміння вести діалог. Одним з основних правил

ведення переговорів є розуміння мети, як власної, так і суб'єкта, з ким ведуться переговори. При розумінні найголовнішої мети, за для чого суб'єкт вдається до дій, його мотивацію ми можемо зрозуміти та передбачити перебіг подій, а найголовніше спричинити потрібний нам результат. Це є основним складником досягнення поставленої мети.

Слід зазначити, що тематика переговорів є достатньо широкою. Тому вона має широкий спектр дослідження: від дипломатії до побутових перемовин. На пострадянському просторі варто виділити таких учених, як Сафрончук В.С., Семенов І.Н., Василенко І.А., Котельникова В.Ю., Лебедева М.М. та ін.

Закордонних досліджень більше і з основних потрібно виділити праці Г. Кіссінджера, З. Бжезинського, Т. Ферріс, Дж. Фокса та багатьох інших. Дослідження авторів тематики переговорного процесу широко розгалужені, оскільки стосуються майже всіх сфер життя людини. Проте основною рисою всіх досліджень є методологія переговорного процесу як такого. Чи то дипломатичні переговори, чи бізнес-зустрічі. Тактика й стратегія залишається незмінною. Щодо розуміння подій, що відбуваються зараз на Близькому Сході, зокрема у Сирії, можна навести таких авторів, як Дж. МакКіндер, С. Хангтінгтон, Ф. Фукуяма, а також, проводячи аналізуючи ЗМІ та різних сучасних джерел інформації, таких, як CNN, BBC, Reuters, ИТАР-ТАСС тощо.

Дане дослідження має визначити основні особливості переговорного процесу на прикладі сирійського конфлікту.

Розглядаючи переговорний процес теоретично, базуючись на методології та техніках, ми не зможемо досягти повного результату без практичного доведення аналітичного дослідження. Історія наскрізь просякнута прикладами різних технік і підходів до втілення переговорного процесу. І саме історія є прикладом того, як потрібно діяти в тому чи іншому випадках для того, щоб досягти потрібного результату.

Розглянемо сирійське питання на сучасному етапі історії.

На момент написання цієї статті в Сирії відбувається внутрішня громадянська війна, чи збройний внутрішньополітичний конфлікт між державними силами Сирії та повстанськими угрупованнями.

Причини внутрішнього конфлікту полягають у декількох причинах. По-перше, у сучасному світі, у всьому світі, поступово в усіх його гравцях набуває популярності серед мас ідея демократичного влаштування суспільства і держави [1]. Тобто, усе більше і більше країн мають настрої «західної свободи». Потрібно розуміти, що принцип функціонування арабських держав, так чи інакше побудований на релігії Іслам. Хоча Сирія є світською країною, що суттєво відрізняється, наприклад, від ісламізованого Ірану, проте президент є мусульманином і у своїх поглядах він вбачає поведінку приналежної віруючої людини. Це можна простежити в його промовах, у його діях [2]. До влади в арабських країнах не може прийти людина, що буде сповідувати іншу релігію, ніж Іслам, або бути невіруючою, бути атеїстом. Для арабських держав це неможливо априорі. Тому ця особлива характеристика повинна бути передбачена при розгляданні ситуацій, що відбуваються в цьому регіоні. Можна вести дуже тривалу дискусію на тему свободи людини і того, що для кожного краще. У нашому сучасному світі, при демократичній основі капіталістичного світу існують кастові системи в Індії, наприклад. Що є зовсім протилежним демократичним нормам, оскільки суперечить поняттям демократичної свободи. Адже кожна каста має власні правила, і люди, які належать до однієї касты, не можуть більше ніколи в житті бути належними до іншої, чи переходити до іншої касты. Хоча в демократичному світі все навпаки: людина вільна у своїх діях і має здатність досягати, мати вибір, право тощо [3].

Тобто постає запитання: що для кожного є свободою? Чи є дія демократичною, коли один суб'єкт міжнародних відносин

наполягає силовими рішеннями на прийнятті своїх норм світоустрою іншим гравцем міжнародного поля? Така дія називається силовим вирішенням питання, чи війною, що від самого початку дескредитує поняття демократичного впливу на «адемократичні» держави. Коли людина має право обирати те, чого вона хоче, чому ми повинні стверджувати, що її дії неприйнятні, якщо вони не суперечать нашим нормам свободи в нашому просторовому полі діяльності? Тобто розуміння питання свободи вибору та самовизначення є дуже філософським і розглядається загалом при корисному для однієї сторони тлумаченні [4].

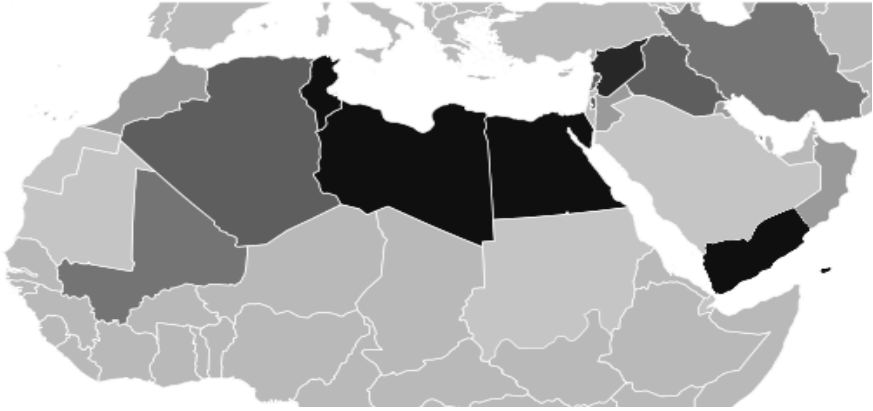
За офіційними даними, внутрішній конфлікт у Сирії виник через антиурядові настрої, на основі незмінності політичного устрою країни [5]. Політична партія Баас перебуває при владі вже близько 50 років. Президент Сирії Башар Хафез аль-Асад уже 12 років при владі з 2000 року. Його батько Хафез аль-Асад був президентом Сирії від 1971 до 2000 року. Чітко вимальовується династичний підхід правління. Потрібно зазначити, що для країн Близького Сходу це є типовим явищем. І як зазначають світові аналітики, це саме собою не могло призвести до громадянської війни. Адже економічної кризи в країні немає, люди не голодують. Населення має вільний доступ до інформаційних технологій, має свободу сповідання, існує система освіти. Країна не має істотних релігійно-історичних пам'яток, як в Ізраїлі. Сирія не багата на нафту і газ. У Сирії не розглядають перспективу створення зброї масового ураження. То в чому ж питання? Чому ж конфлікт відбувся? [6].

7-й Генеральний секретар ООН Кофе Аннан, а також спеціальний посланник ООН і Ліги арабських держав у Сирії для врегулювання конфлікту представив власний план урегулювання конфлікту. Цей план передбачає повне зупинення вогню сторонами конфлікту та проведення мирного діалогу [7]. Звичайно ж Сирійська влада зробила низку значних поступок. Був сформований новий уряд, а також відбулися вибори на

багатопартійній основі, що свідчить про те, що державна сирійська сторона готова розглядати мирне розв'язання конфлікту, діючи в межах закону та конституції [8]. Повстанці визнали ці дії вже запізнілими, а США прокоментували вибори в Сирії як «сміхотворні», зсилаючись на умови збройного протистояння сторін. План Кофе Анана не набув сили, і сам спецпосланник ООН і ЛАД визнав, що його план не може бути реалізованим. На фоні діючого збройного конфлікту окремі держави Європи й Америки відкликали своїх послів із Сирії [9].

З історії міжнародних відносин ми знаємо, що крок відкликання посольства однієї країни з іншої свідчить про наміри збройної інтервенції до країни. Західні країни підтримують повстанські угруповання, пояснюючи це тим, що вони підтримують сирійців, які прагнуть демократичних зрушень у середині країни. Ці країни наполягають на введенні миротворчих збройних сил до Сирії з наміром зупинити кровопролиття. Росія і Китай як постійні представники Ради Безпеки ООН накладають вето на таку інтервенцію, зсилаючись на те, що внутрішня ситуація в Сирії є справою Сирії і не становить загрози для міжнародного співтовариства [10].

Аналізуючи останні події на Близькому сході, можна виокремити таке явище, як «Арабська весна». Під цим терміном розуміється хвиля демонстрацій і революційних протестів, яка почалася від кінця 2010 року в арабському світі. Революції в Тунісі та Єгипті. Громадянська війна в Лівії. Повстання в Бахреїні та Ємені. Масові протести в Алжирі, Іраці, Йорданії, Мароко, Омані і т.д. Дивлячись на політичну карту світу близькосхідного регіону, можна побачити деякий «гарячий пояс» з країн, у яких відбуваються протести або повстання чи збройні конфлікти (див. мал. 1).

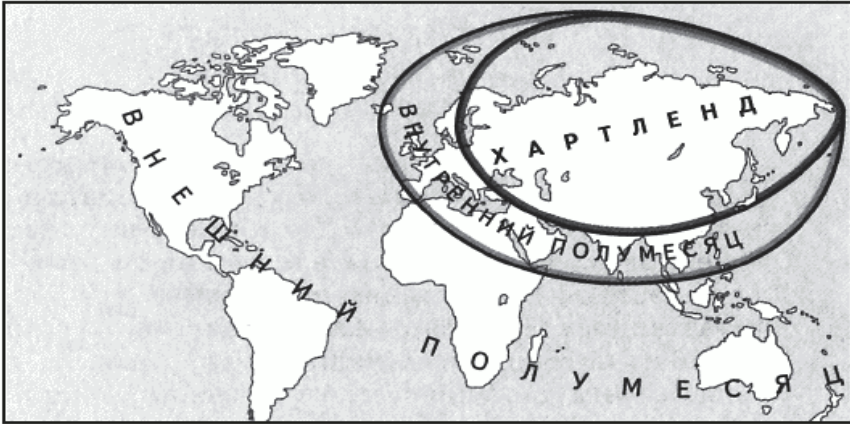
Мал. 1.

Потрібно зазначити також про нестабільність в Афганістані, Кавказі та у відносинах між Пакистаном та Індією. Іран сповідує свою позицію на Близькому Сході, тому він є гравцем незалежним у геополітичному сенсі. Це багатомільйонна країна з добре укомплектованою армією та новітніми розробками своєї іранської зброї. Це свідчить про те, що Іран позиціонує себе як сильна держава Близького Сходу, на яку потрібно зважати іншим країнам, які вбачають свій прямий збройний інтерес у цьому регіоні. Цей «гарячий пояс» країн Близького Сходу цікавий ще й тим, як зазначалося, що всі країни сповідують Іслам. Індія також нараховує чималу популяцію громадян, сповідуючих Іслам. Тобто це геополітичний «півмісяць» країн, населення яких релігійно та мовно добре розуміє один одного. Як сірники з однієї коробки при запалюванні палають з однаковою потужністю та швидкістю.

Згадаємо 1904 рік. Лондон. Виходить у світ праця під назвою «Географічна ось історії» Джона МакКіндера – англійського геополітика, члена Таємної ради Її Величності та засновника теорії Хартленда [11]. У 1919 році Дж. МакКіндер винайде таку формулу: «Хто контролює Східну Європу, той командує Хартлендом. Хто контролює Хартленд, той командує

Світовим островом. Хто контролює Світовий острів, той командує Світом».

Під Хартлендом МакКіндер розуміє частину Євразії, серцем якої є Росія [12] (див. мал. 2).

Мал. 2.

Дж. МакКіндер передбачає протистояння СРСР і Заходу, холодну війну і виводить формулу, діючи за якою країни зовнішнього півмісяця зможуть контролювати Хартленд. Якщо ми порівняємо обидві мапи, то виявимо територіальний взаємозв'язок між країнами «Арабської весни» та країнами «внутрішнього півмісяця» МакКіндера. Зважаючи на це, ми можемо дійти висновку, що дії Західних країн щодо Сирії будуть реалізовані, як були реалізовані щодо інших країн Близького сходу, і ще будуть застосовані щодо Ірану, дискусія навколо якого триває і дотепер.

Дослідження, яке ми провели щодо Сирії, має безпосередній зв'язок з переговорним процесом. З різними стилями ведення переговорів. Розглядаючи історичний приклад Сирії, спочатку необхідно визначитися з метою кожної сторони процесу для того, щоб визначити мотиви та взаємозв'язок дій. Спочатку, якщо абстрагуватися від зовнішнього світу та розглядати лише Сирію, то можна дійти висновку, що кожна

сторона сирійського конфлікту має власну мету. Мета сирійської влади відновити порядок у країні та провести реформи для того, щоб закінчити конфлікт. Мета опозиційних сил полягає в усуненні чинної влади. Вони прагнуть нової влади і нових рішень.

З цього, вочевидь, випливає, що в країні всі сторони повинні скласти зброю, потім у мирному невійськовому положенні провести всезагальні вибори та вирішити, які реформи потрібно провести. Тобто теоретично сторони могли б домовитися за тієї умови, коли б у них закінчилися набої. Доки одна сторона стріляє в іншу, процес буде пов'язувати лише сила. Для цього потрібно припинити поставки наступальної зброї до країни третіми державами, що відбувається і дотепер. Якщо в Сирію і зараз продавати зброю, то війна не скінчиться як не закінчиться у випадку арабо-ізраїльського конфлікту. Тобто, коли Сирія має зовнішній фактор впливу із-за кордону, третя сила впливу, звісно, уже не має сенсу розглядати переговорний процес між сторонами, державними силами й опозицією, лише в контексті внутрішньополітичного. Тепер ведення переговорів між сторонами внутрішньо-сирійського конфлікту є ширшим і вже залежить від міжнародних сил, від третьої сили. А коли задіяні зовнішньополітичні суб'єкти міжнародних відносин, то розв'язати внутрішньополітичний конфлікт не вбачається можливим власними силами [13].

Виникає запитання: кому потрібна війна в Сирії? Навряд чи народ Сирії щиро вітає нинішні події в себе в країні. Розглядаючи геополітичну концепцію МакКіндера та його розуміння внутрішнього півмісяця як території, де зіштовхуються інтереси Сходу й Заходу, можна дійти висновку, що війна в Сирії, як і «Арабська весна», не на користь Хартленду. Адже поблизу кордону Росії, Казахстану й Китаю складається нестабільна ситуація, пояс держав, збройна внутрішньополітична ситуація в яких є нестабільною і в яких

перебувають миротворчі війська Західних країн. Ці події не на користь Хартленду.

Але повернемося до розгляду переговорного процесу щодо Сирії. Ми розуміємо, що розв'язати самостійно проблему громадянської війни Сирія не в змозі, оскільки вона є об'єктом впливу зовнішньополітичних сил. Тому питання щодо Сирії буде зв'язане міжнародним співтовариством, а вже потім постфактум – Сирією. Так званий «зовнішній півмісяць» створює «внутрішній півмісяць» навколо Хартленду. Це мета. Хартленд звичайно прикладе всі зусилля для того, щоб не допустити цього, або щоб цей процес затягся на довго. Методи ведення переговорного процесу вже зараз мають перехід від офіційних до мовчазно-рішучих і дієвих, що призведе до масштабного силового рішення під егідою «допомоги», «миру й безпеки».

Враховуючи ці фактори, можна заключити, що в сучасному світі більше не є актуальними повномасштабні війни, коли одна велика країна проголошує війну іншій, як під час Другої світової війни. Зараз війна проголошується, діючи через інші сили, інші інструменти впливу на внутрішній стан держави. Тероризм, сепаратизм, антидержавні виступи, створення «п'ятої колони» – це все є діями мовчазних переговорів, у яких сторони не сидять по обидва боки столу та не обговорюють власні позиції вголос. Вони роблять свій хід діями. Тому в нинішній геополітиці переговорний процес є дієвим, коли він ведеться із силовими «козирями» в рукаві [14]. Мета, як була 1000 років назад, так і залишилася тією ж самою, – це експансія та ресурси. При такому розкладі позицій майбутнє вимальовується зрозумілим.

З огляду на вище зазначене, переговорний процес є складником нашого життя. Розуміння переговорного процесу призводить до успішної діяльності суб'єктів. Першопричинним у переговорному процесі є розуміння корінних мотивацій сторін, їхню мету. Уміння вести діалог є основним складником

досягнення поставленої мети. Привести відносини до тієї мети, яка потрібна Вам, можна при розумінні власної чітко поставленої мети, маючи потенціал і ресурси, стратегію і системність дій. Оскільки історія має циклічний характер і являю собою хронологію діяльності людства, саме вона переповнена прикладами тих чи інших результатів при наявності тих чи інших параметрів сил ведення переговорного процесу. Саме через історію ми набуваємо досвіду.

На прикладі сирійського конфлікту розглянуто характер ведення перемовин між сторонами, як на внутрішньодержавному рівні, так і на міжнародному полі, досліджено першопричинність мотивативних чинників сторін. Суспільство є складною комунікативною системою міжособистісних стосунків тому, знаючи правила і системність діяльності внутрішньо суспільних гравців, можна отримати той результат, який потрібен, за тих обставин, які неможливо уникнути. Їхню динаміку слід використати для власного результату.

Література

1. Deborah M. Kolb and Judith Williams. *Everyday Negotiation. Navigating the Hidden Agendas in Bargaining.* – San Francisco, CA : Jossey-Bass, 2003. – 320 p.
2. Аль-Асад Башшар Решение социальных проблем – залог политической стабильности и безопасности. [Електронний ресурс] Сирийское арабское информационное агентство САНА. – Режим доступу : <http://www.sana.sy/rus/325/2012/06/26/427814.htm>
3. Dawson Roger. *Basic Principles Make You a Smarter Negotiator.* [Електронний ресурс] Персональний сайт Роджера Доусена – Режим доступу : <http://www.rdawson.com/articles/principles.html>
4. Dawson Roger. *Secrets of Power Problem Solving.* – USA, NJ : Career Press, 2011. – 224 p.

5. The WSJ Syrian Protests Add to Pressure on Assad Regime [Электронный ресурс] / The Wall Street Journal. – Режим доступа: <http://online.wsj.com/article/SB10001424052748704461304576216761028539214.html>
6. Россия призвала отказаться от односторонних санкций против Сирии [Электронный ресурс] Лента ру. Новостное интернет-издание – Режим доступа : <http://lenta.ru/news/2012/08/31/sanctions/>
7. Кофи Аннан получил от Сирии официальный ответ на предложенный им план по урегулированию кризиса из шести пунктов [Электронный ресурс] Центр новостей ООН. – Режим доступа : <http://www.un.org/russian/news/fullstorynews.asp?newsID=17219>
8. Сирия получила новое правительство [Электронный ресурс] MIGnews – Режим доступа : <http://mignews.com.ua/ru/articles/69150.html>
9. Генсек ООН осудил взрыв в Дамаске, унесший жизни 25 человек [Электронный ресурс] BBC Russian. – Режим доступа : http://www.bbc.co.uk/russian/rolling_news/2012/01/120106_rn_ban_ki_moon_voice_concern_syria.shtml
10. Россия и Китай наложили вето на резолюцию Совбеза ООН по Сирии [Электронный ресурс] РИА Новости. – Режим доступа : http://ria.ru/arab_sy/20120204/556983069.html
11. Mackinder H.J. The Geographical Pivot of History // The Geographical Journal. – Apr. 1904 – Vol. 23 ; No. 4 – 421-437 p.
12. Mackinder H.J. Democratic Ideals and Reality. – New York : Holt, 1919.
13. Иран: Тегеран не даст «сломать» союз с Сирией [Электронный ресурс] BBC. – Режим доступа : http://www.bbc.co.uk/russian/international/2012/08/120807_syria_after_hijab_defection.shtml

14. Шалунова М, Захарович Н. Ведение переговоров и разрешение конфликтов. – М. : Юнайтед Пресс, 2008. – 232 с.

Рассматривая процесс переговоров в контексте сирийского конфликта, мы имеем возможность на практике изучить внутригосударственную мотивацию сторон, понять их цель и состояние переговоров, которые неотрывно связаны с международным влиянием на субъекты внутригосударственного конфликта, а также понять первопричинность их мотивации.

Ключевые слова: переговоры, взаимоотношения, цель, решения, стратегия, исторический опыт, Сирия, конфликт, мотивация, первопричинность.

Considering the negotiation process in the context of the Syrian conflict, we have the opportunity to study their domestic motivation in practice, to understand their purpose and the negotiation state, which are inseparably connected with the international influence on the subject's domestic conflict and also to understand the root causes of their motivation.

Keywords: relationship, negotiation, aim, skills, decision, responsibility, strategy, historical experience, Syria, conflict, motivation, origin of reason.